

Sınavla Öğrenci Alan Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin Kadercilik Eğilimleri

The Fatality Tendency of Teachers Who Serve at the High Schools that Takes Students with Exam

Fatmanur DURSUN*

Hayret BAŞARAN †

Başvuru Tarihi: 28.11.2019
Kabul Tarihi: 20.07.2020
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Özet

Kadercilik, insan hayatının olağanüstü bir güç tarafından önceden belirlenmiş olduğu inancına dayanır. Bu inancın bir toplumun bütün hayatını, bir insanın davranışlarının tamamını etkilediği söylenmez. Ancak, toplumunun önemli bir kesiminin; benzer sosyal değişkenleri paylaşan birçok insanın gündelik hayatına, belirli davranışlarına yansıdığı da bir gerçektir. Özellikle gündelik hayata yansıyan boyutları dikkate alındığında kaderciliğin, sosyal bir varlık olan insanın etkileşimde bulunduğu çevreye de yansıdığı görülmektedir.

Kadercilik temelde 3 alt boyutta incelenmektedir: Önceden belirlenmişlik boyutu, batıl inanç boyutu ve şans boyutu. Bu boyutlar insanların kendini kontrol boyutunun gelişmemesine sebep olmaktadır. Bu boyutları ile kadercilik incelendiğinde kişilerin toplumsal değerlere uyumsuz kararlar almasında etkili olabildiği görülmüştür.

Konu ile ilgili alan yazın incelendiğinde katı bir kaderciliğin toplumda değerler ve kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilediği, bu etkilerin pek çok konuda kişilerin hayatını ve verdikleri kararları olumsuz sevk ettiğini vurgulayan çalışmalar vardır.

Kişileri çaba göstermeme, şans oyunları oynama, batıl inanç ve hurafelere yönelme, girişimci olmama ve gereksiz erteleme gibi davranışlara iten kadercilik eğiliminin sınavla öğrenci alan proje liselerinde görev yapan öğretmenlerde ki düzeyini görmek ve

* Balıkesir Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Bilim Sanat Merkezi Öğrencisi, fatmanurdur10@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4231-4430

† Balıkesir Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Bilim Sanat Merkezi Öğretmeni, hayretbasaran@hotmail.com, ORCID:0000-0003-0855-8650

betimlemek amacı ile nicel bir çalışma yapılmıştır. Gelecekte toplumu yönlendirecek konuma gelecek nitelikteki gençleri yetiştiren öğretmenlerin kadercilik eğilimi önemli görülmüş “Kadercilik Eğilim Ölçeği” ile 161 öğretmene ulaşılarak nicel veriler elde edilmiş ve SPSS istatistik programı ile gerekli testler uygulanarak bulgular elde edilmiştir. Bulgularda orta düzeyde bir kadercilik tutumu saptanmış, cinsiyet ve yaş grupları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bulgular betimlenerek sonuçlar açıklanmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadercilik, kişilik gelişimi, eğitim

Abstract

Fatalism is based on the belief that human life is predetermined by an extraordinary force. It is not said that this belief affects the whole life of a society, the whole of a person's behaviour. However, it is also a fact that an important part of the society is reflected in the daily life and certain behaviors of many people who share similar social variables. Especially when the dimensions reflected in everyday life are taken into account, it is seen that fatalism also reflects on the environment in which the human being, a social being, interacts.

Fatalism is basically studied in 3 sub-dimensions: the predetermination dimension, the superstition dimension, and the chance dimension. These dimensions cause people's self-control dimension to not develop. When we examine fatalism with these dimensions, it is seen that it can be effective for people to make decisions that are incompatible with social values.

There are studies that emphasize that a strict fatalism negatively affects values and personality development in society, and that these effects lead people's lives and decisions to the negative on many issues.

A quantitative study was conducted to see and describe the level of fatalism tendency that drives people to not make effort, play games of chance, turn to superstitions, not to be entrepreneurial and unnecessary procrastination among teachers who work in project high schools which take students by

examination. Fatalism tendency of teachers who train young people who will be in a position to lead the society in the future was considered important, by reaching 161 teachers with the “fatalism tendency scale” and quantitative data were obtained and results were obtained by applying the necessary tests with the SPSS Statistics program. The results showed a moderate fatalism attitude and differences between gender and age groups. The results were described and some suggestions were made.

Keywords: Fatalism, personality development, education

Giriş

Kadercilik kavramı mitolojiden felsefeye, psikiyatri ve psikolojiden ilahiyata, antropolojiden sosyolojiye birçok alanda ilgi çeken ve incelenen bir kavramdır. Kaderciliğe ait alan yazın incelendiğinde adı geçen bütün alanlarda kaderciliğin açıklanmaya çalışıldığı ve psikolojik, sosyal, ekonomik, dini ve kültürel etkilerinin tartışıldığı görülmektedir.

Kadercilik yaşamda olup biten her şeyin önceden doğaüstü bir gücün iradesiyle belirlendiği; önceden belirlenmiş olan alinyazısının değişmeyeceği, çaba harcayarak ya da önceden harekete geçerek bu belirlenmişliğin dışına çıkılamayacağı, kişinin kendi yaşamını kontrol edemeyeceği, insanın seçim yapma şansının olmadığı inanma olarak tanımlanmaktadır (Kasapoğlu, 2008).

Kadercilik öğretisi ilk çağlardan beri insanların doğal ve doğaüstü güçler karşısındaki çaresizlik duygularını ifade etmektedir (Kasapoğlu, 2008). Kadercilik yaklaşımının ilk örneklerine Yunan mitolojisinde rastlanmaktadır. Örneğin Oedipus efsanesinde Oedipus'un babasını öldürmesi ve annesiyle evlenmesi bütün çabalara rağmen kaderin önlenemeyeceği inancını yansıtmaktadır (Holton, 2013).

Kadercilikte olacak şeylerin kaçınılmaz olduğu ve önüne geçilemeyeceği inancı hâkimdir. Bu anlamda kaderciliğin geçmiş için bir açıklama, gelecek için bir tavır, tutum ve davranış önerisi olduğunu söylemek mümkündür (Macit, 2014). Shen, Condit vd (2009) bazı kaynaklarda kadercilik kişisel kontrolünün pasif bir biçimde reddedilmesi olarak tanımlandığını Neff ve Hoppe (1993) dayandırarak açıklar.

Kadercilik kavramı ilahiyat alanında sıklıkla tartışılan bir kavramdır. Özellikle kader inancı ve kadercilik arasındaki ayırımın vurgulandığı görülmektedir. Dinlerde yer alan kader inancı, genellikle “Tanrı'nın bizim ne yapacağımızı, başımıza hangi olayların geleceğini önceden bilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Tanrının her şeyi önceden bilmesi ve insanlara iyi olanı emretmesi, kötü olanı yasaklaması şeklinde de yorumlanabileceği belirtilmektedir (Sinanoğlu, 2002), (Öztürk, 2003) (Kandemir, 2006) (Kasapoğlu, 2008). Kısacası İslamiyet'te kader inancının olduğu ama kaderciliğin yer almadığı ve insanın davranışlarının sorumluluğunu mahiyetini dahi bilmediği kadere yükleyemeyeceği belirtilmektedir (Öztürk, 2003).

Anlam bulma çabasını merkezine alan felsefeye göre kader, insanın bilme, anlama ve açıklama ihtiyacına bir cevap olarak duran, ona bakış açısı ve yorumlama biçimi sunan bir epistemolojidir. Kadercilik ise bu epistemolojinin tarihi, kültürel, sosyo-ekonomik etkenlerin belirleyiciliğinde toplumsallaşmış ve paradigmaya dönüşmüş böylece katılmış, tutucu bir uzanım olarak tanımlanmaktadır (Macit, 2014).

Kadercilik eğiliminin bir boyutu önceden belirlenmişlik boyutudur. Katı bir kader inancının yani kaderciliğin insanı kendi gücünü, aklını, hürriyetini yok sayma noktasına götürebileceğini ve bunun da kişiyi yaşadığı olaylara karşı dirençli hale getireceği yerde onu daha da kötümser ve çaresiz bir duruma itebileceği görüşünü savunan çalışmalar bulunmaktadır (Kandemir, 2006; Batman, 2008).

Kadercilik eğiliminin önceden belirlenmişlik boyutunda katı bir anlayışı olan kişiler bu anlayışın üzerine önceden belirli olan geleceklerini de önceden görebileceklerine inanarak belirsizlikten kurtulma, geleceği bilme arzusu ile batıl inanç geliştirmeye daha meyilli olurlar.

Kadercilik eğiliminin bir diğer boyutu da batıl inançlar yani boş inanmalardır. Belirli bir dinle bağdaşmayan, bilimsel bir gerçekle çatışan genel zanlara psikolojide “boş inanma” denir. Batıl inançların pek çoğu paranormal inanç kapsamındadır. “Paranormal” kavramı, kurumsal dinlerin prensiplerine aykırı, akıl ve bilimle açıklanamayan hem fiziksel kanunlara aykırı olarak gerçekleşen, hem de insan kapasitesinin üstünde gerçekleşen olayları ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. “Paranormal inanç” da, bu olaylara inanmayı, bunların varlığını kabul etmeyi ifade eden bir kavram olarak kullanılmaktadır (Arslan, 2010).

Kendi yaşamlarındaki olguları şans, kader vb. farklı güçlere atfeden insanlar batıl inançlar yoluyla kendi istekleri doğrultusunda kontrol edemedikleri güçleri, kontrol edilebilir hale getirmeye çalışmaktadır (Burger ve Lynn, 2005).

Kişiler yaşadıkları zorluklarla mücadelelerinde sonuç olumsuz olduğunda şans kavramı ile ilişkilendirmeyi seçerler. Bazen de sadece şans kavramı ile bağ kurup hayatlarının kontrollerini tamamen dış kontrol merkezlerine bırakmaktadır.

Kadercilik, olması gereken her ne varsa olduğunun düşünülmesidir. Bu bir tür kaçınılmazlığa işaret etmektedir. Bu çerçevede kadercilik, yaptığımızdan başka yapabileceklerimize dair becerilerimizin yokluğuna götürmektedir. Bundan da ötede, yapılan değerlendirmeler, gerçek dünya hakkındaki mantıksal sorgulamadan yoksundur (Bernstein, 1990). Özgürlük ve moral sorumluluk için kadercilik önemli bir tehdit oluşturmaktadır (Bernstein, 2002).

Kadercilik eğiliminin kişileri çaba göstermeme, şans oyunları oynama, batıl inanç ve hurafelere yönelme, girişimci olmama ve gereksiz erteleme gibi davranışlara iten bir eğilim olduğu söylenebilir.

Değerler, toplumda insanın yapması gerekenlerin tümüdür, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir. Karakter eğitimi değerler eğitiminin bütünüdür insanda yansımalarıdır. Literatür tarandığında karakterin değerlerin organize edilmiş bütünü (Kerschensteiner,

1954) insan iradesinin sabit ve istikrarlı bir hale gelmesi (Kanad, 1951) ve insanın alışkanlıklarının tümü (Lickona, 1992) şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Akbaş, 2008).

Günümüzün sosyo-kültürel sistemleri, gençlerin kendilerini ve dünyayı anlamlandırmalarına yeterince yardımcı olamadığı için gençler, özellikle medyada yer alan popüler inanışların oluşturduğu sosyal hareketlerde en önde yer alabilmektedirler. Böyle bir durumda, gençlerin doğru değerlere sahip, uygun kimlik ve kişilik kazanmaları da zorlaşmaktadır (Hökelekli, 2009).

Amaç

Bu çalışmadaki amacımız, gelecek nesilleri yetiştiren ve belirli bir seviyedeki öğrenci grubuna hitap eden öğretmenlerimizin kader ve kadercilik ile ilgili tutumlarını belirlemektir.

Problem ve Alt Problemler

Çalışmadaki problem cümlemiz: Sınavla öğrenci alan liselerde görev yapan öğretmenlerin kadercilik eğilimlerini ölçmektir.

Alt problemlerimiz;

1. Sınavla öğrenci alan liselerde görevli öğretmenlerin kadercilik eğilimlerinde cinsiyet olarak fark var mı?
2. Sınavla öğrenci alan liselerde görevli öğretmenlerin kadercilik eğilimlerinde yaş grupları açısından fark var mı?

Varsayımlar (Sayıtlar)

Öğretmenler araştırma sırasında veri toplama aracına içtenlikle ve samimi cevaplar vermişlerdir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma Balıkesir il merkezinde sınavla öğrenci alan liselerde görev yapan öğretmenler ile sınırlıdır.
2. Araştırmadaki Kadercilik Eğilimine ilişkin veriler Kadercilik Eğilim Ölçeğindeki maddeler ile sınırlıdır.

Yöntem

Araştırma nicel bir araştırmadır. Sınavla öğrenci alan liselerde görev yapan öğretmenlerin Kadercilik eğilimlerini belirlemek amaçlı tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni sınavla öğrenci alan liselerde çalışan öğretmenlerdir. Örneklem ise Balıkesir il merkezinde 2019-2020 eğitim-Öğretim yılında sınavla öğrenci alan liselerde görev yapan öğretmenlerdir. Çalışmada gelişmiş güzel örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu ile ilgili bilgiler Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemle İlgili Demografik Bilgiler

Cinsiyet	f	%	Geçerli%	Yığılmalı %
Kadın	83	51,6	51,6	51,6
Erkek	78	48,4	48,4	100,0
Toplam	161	100,0	100,0	
Yaş				
20-30 yaş	19	11,8	11,8	11,8
31-40 yaş	62	38,5	38,5	50,3
41-50 yaş	65	40,4	40,4	90,7
50+ yaş	15	9,3	9,3	100,0
Toplam	161	100,0	100,0	

Çalışmaya katılan 161 öğretmenin 83 (%51,6) ü kadın 78 (%48,4) i erkektir. 20-30 yaş aralığında 19 (%11,8), 31-40 yaş aralığında 62 (%38,5), 41-50 yaş aralığında 65 (%40,4) 50 yaş üstü 15 (%9,3) öğretmen bulunmaktadır.

Ölçme Araçları

Çalışmada “Kadercilik Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır. Kaya ve Bozkur (2015) tarafından geliştirilen ölçek formunda “Önceden Belirlenmişlik” boyutu 1, 4, 12, 15, 18,19, 22 ve 24’üncü maddelerden oluşmaktadır. Bu boyutta maddeler doğrudan puanlanmakta olup alınabilecek maksimum puan 40 minimum puan 8’dir. Bu boyuttan alınan yüksek puan her şeyin önceden belirlenmiş olduğuna yönelik algının yüksek olduğunu göstermektedir. Kişisel kontrol boyutu 2, 6, 8, 11, 14 ve 21. maddelerden oluşmaktadır ve bu boyuttan alınabilecek maksimum puan 30, minimum puan ise 6’dır. Bu boyutta maddeler tersten puanlanmaktadır. Bu boyuttan alınan yüksek puan kişisel kontrol algısının zayıf olduğunu göstermektedir. Ölçeğin üçüncü Alt boyutu “Batıl İnanç” boyutudur. Bu boyut 3, 5, 10, 17, 20 ve 23. maddelerden oluşmaktadır. Bu boyutta maddeler doğrudan puanlanmakta olup alınabilecek maksimum puan 30 minimum puan 6’dır. Bu boyuttan alınan yüksek puan batıl inançlara inanma eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Dördüncü alt boyut ise “Şans” alt boyutudur. Bu boyut 7, 9, 13 ve 16. maddelerden oluşmaktadır. Bu alt boyutta maddeler doğrudan puanlanmakta olup alınabilecek maksimum puan 20, minimum puan 4’tür. Bu alt boyuttan alınan yüksek puan şans faktörüne inanma eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak tüm alt boyutlar kadercilik eğilimini ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 120 minimum puan ise 24’tür. Ölçeğin tüm alt boyutlarından alınan puanlar toplanarak toplam kadercilik eğilimi

puanı elde edilmektedir. Puan yükseldikçe kadercilik eğilimi yükselmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .86, test tekrar test güvenilirlik katsayısı .72'dir.

İşlem

Veriler toplandıktan sonra SPSS 24 programında analiz edilmiş önce normallik testleri yapılmış verilerin normal dağıldığı görülmüş ve analize parametrik testlerle devam edilmiştir. Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Bağımsız Grup t Testi ve Puanların Yaş Grupları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın problemi olan Sınavla öğrenci alan liselerde görevli öğretmenlerin kadercilik eğilimlerine ilişkin tutumlarının testin alt boyutlarına göre düzenlenmiş maddelerine verdikleri puanların dağılımı verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların önceden belirlenmişlik maddelerine verdikleri cevapların frekans dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri

Önceden Belirlenmişlik		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
Hayatımızda olacak şeyler önceden belirlenmiştir.	N	0	0	86	68	7	3,51	0,58
	%	0	0	53,4	42,3	4,3		
Başıma gelecek şeylerin kaderim olduğuna inanırım.	N	0	8	53	89	11	3,64	0,69
	%	0	5,0	32,9	55,3	6,8		
Kaderimde varsa hastalığa yakalanırım.	N	0	22	18	117	4	3,64	0,75
	%	0	13,7	11,1	72,7	2,5		
Hiç kimse yazgısını değiştiremez.	N	0	25	24	69	43	3,81	1,01
	%	0	15,5	14,9	42,9	26,7		
İstedğim bir şey olmayınca "kısmet değilmiş" derim.	N	0	0	0	139	22	4,14	0,34
	%	0	0	0	86,3	13,7		
Kaderimiz bizi nereye savurursa oraya gideriz.	N	0	15	37	102	7	3,63	0,71
	%	0	9,3	23	63,4	4,3		
Kaderimin hayatıma yön vermesine razı olurum.	N	0	32	55	74	0	3,26	0,77
	%	0	19,9	34,2	46	0		
Her iş olacağına varır diye düşünürüm.	N	0	4	95	51	11	3,43	0,66
	%	0	2,5	59	31,7	6,8		

Önceden Belirlenmişlik boyutundaki maddelere verilen puanların genel ortalaması 3,63 olmuştur. Bu boyutta en yüksek ortalama puan 4,14 ile “İstedğim bir şey olmayınca “kısmet değilmiş” derim.” Maddesine verilen puanların ortalaması olmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların kendini kontrol maddelerine verdikleri cevapların frekans dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri

Kendini Kontrol		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
Yaşadığım her şeyin kendi davranışlarımın bir sonucu olduğunu düşünürüm.	N	0	24	92	43	2	3,14	0,67
	%	0	14,9	57,2	26,7	1,2		
Geleceğimin gösterdiğim çabaya göre şekilleneceğine inanırım.	N	16	48	91	6	0	2,54	0,72
	%	9,9	29,9	56,5	3,7	0		
Yaşadığımız şeyler seçimlerimizin bir sonucudur.	N	7	57	97	0	0	2,56	0,58
	%	4,3	35,5	60,2	0	0		
Kendi irademle bazı şeylere yön verebileceğime inanırım.	N	3	61	91	6	0	2,62	0,59
	%	1,9	37,9	56,5	3,7	0		
Hayatımın kontrolü benim elimdedir.	N	0	115	42	4	0	2,34	0,61
	%	0	71,4	26,1	2,5	0		
İnsan kendi tercihlerini kendisi yapar.	N	5	49	46	61	0	3,01	0,90
	%	3,1	30,4	28,6	37,9	0		

Kendini Kontrol boyutundaki maddelere verilen puanların genel ortalaması 2,70 olmuştur. Bu boyutta en yüksek ortalama puan 3,14 ile “Yaşadığım her şeyin kendi davranışlarımın bir sonucu olduğunu düşünürüm.” Maddesine verilen puanların ortalaması olmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların Batıl İnanç maddelerine verdikleri cevapların frekans dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri

Batıl İnanç		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
Bazı nesnelerin (nazar boncuğu, tütsü, şans yüzüğü vb.) koruyucu olduğuna inanırım.	N	29	11	5	73	43	3,56	1,42
	%	18	6,8	3,1	45,3	26,7		
Bazı nesnelerin uğursuzluk getirdiğine inanırım.	N	26	27	108	0	0	2,51	0,76
	%	16,1	16,8	67,1	0	0		
Bazı sözleri söylersem (cin, vb.) çarpılacağıma inanırım.	N	28	42	91	0	0	2,39	0,77
	%	17,4	26,1	56,5	0	0		
Bazı ritüellerin (tahtaya vurmak, sağ ayakla odaya girmek vb.) koruyucu olduğuna inanırım.	N	10	59	75	17	0	2,61	0,76
	%	6,2	36,6	46,6	10,6	0		
Bazı davranışlarda bulunursam çarpılacağıma inanırım.	N	65	70	24	2	0	1,77	0,74
	%	40,4	43,5	14,9	1,2	0		
Bazı durumların (kara kedi görmek, gece tırnak kesmek, vb) uğursuzluk getireceğine inanırım.	N	39	25	97	0	0	2,36	0,85
	%	24,2	15,5	60,3	0	0		

Batıl İnanç boyutundaki maddelere verilen puanların genel ortalaması 2,53 olmuştur. Bu boyutta en yüksek ortalama puan 3,56 ile “Bazı nesnelerin (nazar boncuğu, tütsü, şans yüzüğü vb.) koruyucu olduğuna inanırım.” Maddesine verilen puanların ortalaması olmuştur.

Tablo 5: Katılımcıların Şans maddelerine verdikleri cevapların frekans dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri

Şans		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
İnsanların yaşamlarındaki mutsuzluklar kötü şanslarına bağlıdır.	N	3	46	103	9	0	2,73	0,59
	%	1,9	28,6	64	5,5	0		
Kötü şeylerin gelip beni bulduğuna inanırım.	N	0	49	93	13	6	2,85	0,79
	%	0	30,4	57,8	8,1	3,7		
Bazı insanların doğuştan şanslı olduklarına inanırım	N	0	2	12	128	19	4,02	0,49
	%	0	1,2	7,5	79,5	11,8		
Kaderimin zaman zaman bana oyun oynadığımı düşünürüm.	N	0	53	61	47	0	2,96	0,79
	%	0	33,9	37,9	29,2	0		

Şans boyutundaki maddelere verilen puanların genel ortalaması 3,14 olmuştur. Bu boyutta en yüksek ortalama puan 3,56 ile “Bazı insanların doğuştan şanslı olduklarına inanırım.” Maddesine verilen puanların ortalaması olmuştur.

Katılımcıların Kadercilik Eğilim Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Bağımsız Grup t Testi yapılmıştır.

Tablo 6: Katılımcıların Kadercilik Eğilim Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Önceden Belirlenmişlik	Kadın	83	51.6	2.846	.312	3.777	.440	.000*
	Erkek	78	48.4	2.740	.310			
Kendini Kontrol	Kadın	83	51.6	2.090	.229	2.300	.319	.023*
	Erkek	78	48.4	1.943	.220			
Batıl İnanç	Kadın	83	51.6	3.601	.395	1.650	159	.101
	Erkek	78	48.4	3.759	.426			
Şans	Kadın	83	51.6	.925	.101	4.170	159	.000*
	Erkek	78	48.4	.827	.094			
Toplam	Kadın	83	51.6	6.496	.713	4.259	159	.000*
	Erkek	78	48.4	6.663	.754			

*p<.05

Kadercilik Eğilim Ölçeğinin Önceden Belirlenmişlik alt boyutunda alınan puanların Kadın ve Erkek ortalamaları arasında Kadınlar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık [$t_{(159)}=3.777$; $p<.05$] belirlenmiştir.

Kadercilik Eğilim Ölçeğinin Kendini Kontrol alt boyutunda alınan puanların Kadın ve Erkek ortalamaları arasında Kadınlar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık [$t_{(159)}=2.300$; $p<.05$] belirlenmiştir.

Kadercilik Eğilim Ölçeğinin Şans alt boyutunda alınan puanların Kadın ve Erkek ortalamaları arasında Kadınlar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık [$t_{(159)}=4.170$; $p<.05$] belirlenmiştir.

Kadercilik Eğilim Ölçeğinin tamamından alınan puanların Kadın ve Erkek ortalamaları arasında Kadınlar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık [$t_{(159)}=4.259$; $p<.05$] belirlenmiştir.

Katılımcıların Kadercilik Eğilim Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Tek Yönlü Varyans Analizi Testi yapılmıştır.

Tablo 7: Katılımcıların Kadercilik Eğilim Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

<i>f</i> . $\bar{X}$ ve <i>SS</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Önceden Belirlen.	a20-30	19	28.47	3.22	G.Arası	155.938	3	51.979	6.814	*0.000	c>b>d
	b31-40	62	28.71	2.98	G.İçi	1197.665	157	7.628			
	c41-50	65	30.06	2.55	Toplam	1353.602	160				
	d50+	15	26.80	1.93							
Kendini Kontrol	a20-30	19	15.47	2.25	G.Arası	70.992	3	23.664	6.194	*0.001	c>a.b.d
	b31-40	62	15.90	2.16	G.İçi	599.828	157	3.821			
	c41-50	65	16.97	1.62	Toplam	670.820	160				
	d50+	15	15.13	2.03							
Batıl İnanç	a20-30	19	13.32	3.82	G.Arası	262.77	3.00	87.59	7.14	*0.000	c>b.d
	b31-40	62	14.08	3.55	G.İçi	1925.57	157	12.26			
	c41-50	65	16.03	3.09	Toplam	2188.35	160				
	d50+	15	12.27	4.50							
Şans	a20-30	19	12.63	0.90	G.Arası	11.07	3.00	3.69	4.63	*0.004	c>b
	b31-40	62	12.23	0.97	G.İçi	125.18	157	0.80			
	c41-50	65	12.78	0.80	Toplam	136.25	160				
	d50+	15	12.27	0.96							
Toplam	a20-30	19	70.84	7.21	G.Arası	1904.40	3.00	634.80	17.30	*0.000	c>a.b.d
	b31-40	62	71.37	6.56	G.İçi	5760.59	157	36.69			
	c41-50	65	77.00	5.20	Toplam	7664.99	160				
	d50+	15	5.83	5.83							

Kadercilik Eğilim Ölçeği Önceden Belirlenmişlik alt boyutunda ortalamalar arasında anlamlı fark [$F_{(4,157)}=6.814$, $p<.05$] belirlenmiştir. Farklılık, 41-50 yaş ile 31-40 yaş ve 50 yaş üzeri katılımcılar arasında 41-50 yaş katılımcıların puanlarının yüksek olduğu bir farklılıktır.

Kadercilik Eğilim Ölçeği Kendini Kontrol alt boyutunda ortalamalar arasında anlamlı fark [$F_{(4,157)}=6.194, p<.05$] belirlenmiştir. Farklılık, 41-50 yaş ile 20-30 yaş, 31-40 yaş ve 50 yaş üzeri katılımcılar arasında 41-50 yaş katılımcıların puanlarının yüksek olduğu bir farklılıktır.

Kadercilik Eğilim Ölçeği Batıl İnanç alt boyutunda ortalamalar arasında anlamlı fark [$F_{(4,157)}=7.140, p<.05$] belirlenmiştir. Farklılık, 41-50 yaş ile 31-40 yaş ve 50 yaş üzeri katılımcılar arasında 41-50 yaş katılımcıların puanlarının yüksek olduğu bir farklılıktır.

Kadercilik Eğilim Ölçeği Şans alt boyutunda ortalamalar arasında anlamlı fark [$F_{(4,157)}=4.630, p<.05$] belirlenmiştir. Farklılık, 41-50 yaş 31-40 yaş katılımcılar arasında 41-50 yaş katılımcıların puanlarının yüksek olduğu bir farklılıktır.

Kadercilik Eğilim Ölçeği toplam ortalamalar arasında anlamlı fark [$F_{(4,157)}=17.300, p<.05$] belirlenmiştir. Farklılık, 41-50 yaş ile 20-30 yaş, 31-40 yaş ve 50 yaş üzeri katılımcılar arasında 41-50 yaş katılımcıların puanlarının yüksek olduğu bir farklılıktır.

Sonuç ve Tartışma

Elde edilen bulgular Sınavla Öğrenci Alan Liselerde görev yapan öğretmenlerin Kadercilik eğilimlerinin olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de halkın çoğunluğu son zamanlara kadar kaderciler bir anlayışa sahip olmuştur. 1974’de yapılan bir ulusal araştırmaya göre kaderciliğin Türklerin ulusal özelliklerinden biri olduğu ortaya çıkmıştır (Arslan, 2010). Bu çalışma bizim çalışmamızdaki sonucu destekler niteliktedir.

Katılımcıların ölçeğin alt boyutlarına verdikleri puanların ortalamasına bakıldığında Önceden Belirlenmişlik alt boyutunun en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların cinsiyetlerine göre kadın ve erkekler arasında kadınlar lehine bir kadercilik eğiliminin olduğu belirlenmiştir.

Kadınların girişimcilik eğiliminin düşük, kadercilik eğiliminin yüksek olması da buna paralel bir bulgudur ve literatürde sıkça tekrarlanmaktadır (Espíritu-Olmos ve Sastre-Castillo, 2015) Bu çalışmalar çalışmamızdaki sonucu destekler niteliktedir.

Katılımcıların yaş gruplarına göre puanları incelendiğinde 31-40 yaş arasındaki katılımcıların diğer yaş grupları ile arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu yaş grubundaki katılımcıların diğer gruplardan daha kaderciler bir tutum sergiledikleri görülmektedir.

Öneriler

Gelecekte toplumun kabul gördüğü konumlarda yer alacak kişileri yetiştiren öğretmenlerin Kadercilik Eğilimlerinin özellikle Önceden belirlenmişlik boyutundaki kadercilik eğilimlerinin olması öğrencilerini etkiliyor mu? Sorusunun cevabı başka araştırmalarda derinlemesine incelenebilir.

Kadınların daha kaderci bir tutum içinde olmasının nedenleri üzerinde durulmalı ve kadınlara konu ile ilgili bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığınca Öğretmenlerin çeşitli konulara karşı tutumları zaman zaman ölçülerek sonuçlar incelenmeli ve öğretmenlerinde kendilerini tanımaları sağlanmalıdır. Kaderciliğin toplumsal değerlere uygun olmayan davranışlara yol açtığı şans oyunları, erteleme, çaba göstermeme gibi davranışlara sevk ettiği konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9-27.
- Arslan, M. (2010). Paranormal İnanç Ölçeğinin Türkçe Versiyonunun Geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23-40.
- Batman, E. (2008). Yaşamın zorluklarıyla başa çıkmada kader inancının rolü. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bernstein, M. (1990). Fatalism Revisited. *Metaphilosophy*. doi:10.1111/j.1467-9973.1990.tb00529.x. 21, 270-281. doi:10.1111/j.1467-9973.1990.tb00529.x.
- Bernstein, M. (2002). Fatalism. R. Kane. içinde *The Oxford handbook of free will*.
- Burger, J. M., & Lynn, A. L. (2005). Superstitious behavior among American and Japanese professional baseball players. *Basic and Applied Social Psychology*, 27(1), 71-76.
- Espíritu-Olmos, R., & Sastre-Castillo, M. (2015). Personality Traits versus Work Values; Comparing Psychological Theories on Entrepreneurial Intention. *Journal of Business Research*, 68(7). doi:10.1016/j.jbusres.2015.02.001
- Holton, R. (2013). *From determinism to resignation; and how to stop it. In decomposing the will, edited by Andy Clark, Julian Kiverstein, and Tillmann Vierkant*, 87-100. Oxford: Oxford University.
- Hökelekli, H. (2009). *Çocuk. Genç Aile psikolojisi ve Din*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.

- Kanad, H. F. (1951). *Deneyisel pedagoji II.* . Ankara: Örnek Matbaası.
- Kandemir, Y. (2006). Kader inancının psikoterapik açıdan fonksiyonu. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasapoğlu, A. (2008). Kur'an açısından fatalizm-inkârcıların bir tutumu olarak kadercilik. *Hikmet Yurdu*, 1(1), 87-107.
- Kaya, A., & Bozkur, B. (2015). Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3).
- Kerschensteiner, G. (1954). *KerscheKarakter kavramı ve karakter terbiyesi* (çev: H. Fikret Kanad). Ankara: Örnek Matbaası.
- Lickona, T. (1992). *Educating for character (How our schools can teach respect and responsibility)*. . New York: Bantam Books.
- Macit, M. (2014). *Boyun eğme-başa çıkma sarkacında kadercilik: Sosyal psikolojik bir yaklaşım*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Öztürk, Y. (2003). Kader'le alakalı yeni yorumlara eleştirel bir bakış. *Ekev Akademi Dergisi*, 7(14), 125-143.
- Shen, L., Condit, M., & Wright, L. (2009). The psychometric property and validation of a fatalism scale. *Psychol Health*, 24(5), 597-613.
- Sinanoğlu, A. (2002). İslam'ın ilk siyasallaştırılma sürecinde "kader" inancı. *AÜİFD*, XLIII(2), 249-276.